

**ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΩΝ 2023**

A1.α

1. Λάθος
2. Λάθος
3. Σωστό

A1.β

- α. 1
- β. 3

B1.

Στο 1^ο απόσπασμα του κειμένου αναφοράς ο Αριστοτέλης επιχειρεί να δώσει τον πρώτο ορισμό της έννοιας «πόλις» στα Πολιτικά. Η «πόλις», λοιπόν, είναι μια μορφή ανώτερης κοινωνικής συνύπαρξης («ή πασῶν κυριωτάτη»), που εμπεριέχει όλες τις άλλες («πάσας περιέχουσα τὰς ἄλλας»), και αποβλέπει στο ανώτερο από όλα τα αγαθά («τοῦ κυριωτάτου πάντων»). Είναι «ή κοινωνία ή πολιτική».

Πόλη είναι η τελειότερη μορφή κοινωνικής συμβίωσης. Περιλαμβάνει ατελέστερα κοινωνικά μορφώματα, όπως η οικογένεια, η φυλετική συγγένεια και σχέση, το χωριό, μια συντεχνία κ.ά. Η πόλις δεν είναι απλώς μια ανταλλακτική κοινωνία που διασφαλίζει την επιβίωση των μελών της, αλλά εκείνη η οργανωμένη και αρθρωμένη κοινωνία που διασφαλίζει τις προϋποθέσεις για την πλήρη ανάπτυξη όλων των δυνατοτήτων του ανθρώπου. Ὑψιστος σκοπός της ύπαρξής της είναι το κοινό αγαθό, η συλλογική και ατομική ευτυχία των μελών της.

Στον ορισμό αυτό μπορούμε να διακρίνουμε το προσεχές γένος της έννοιας «πόλις» και την ειδοποιό διαφορά της. Συγκεκριμένα, το προσεχές της γένος, δηλαδή η ευρύτερη κατηγορία στην οποία εντάσσεται η έννοια, είναι ο όρος «κοινωνία» («κοινωνίαν τινὰ οὔσαν»). Ο όρος «κοινωνία» προέρχεται από τη λέξη «κοινωνός» και είναι ομόρριζος με το ρήμα «κοινωνῶ» που στα αρχαία ελληνικά σημαίνει μοιράζομαι ή κάνω κάτι μαζί με άλλους. Έτσι, με τον όρο αυτό νοείται μια ομάδα ανθρώπων που συνυπάρχουν και συνεργάζονται αποβλέποντας –η καθεμιά ξεχωριστά– στην επίτευξη ενός κοινού για τα μέλη της σκοπού, ενός επιμέρους συμφέροντος («ἀγαθοῦ τινος ἔνεκεν συνεστηκυῖαν»).

Παράλληλα, η ειδοποιός διαφορά της, δηλαδή το ιδιαίτερο εκείνο γνώρισμα που διαφοροποιεί την έννοια του γένους από τις όμοιές της έννοιες, ώστε να προκύψει η οριστέα, είναι το αγαθό στο οποίο αποβλέπει. Ειδικότερα, το αγαθό στο οποίο αποβλέπει, που είναι η ευδαιμονία των πολιτών, είναι το ανώτερο από όλα τα αγαθά των άλλων κοινωνιών και μ' αυτό η «πόλις» επιδιώκει το συμφέρον του συνόλου των πολιτών. Αντίθετα, οι άλλες μορφές κοινωνίας επιδιώκουν επιμέρους αγαθό για το συμφέρον των μελών τους. Το αγαθόν για τον Αριστοτέλη δεν είναι ένα και μοναδικό· είναι κατά περίπτωση διαφορετικό. Άλλες ανάγκες έχει ένας υγιής άνθρωπος και άλλες ένας ασθενής· μια τροφή μπορεί να είναι καλή για ένα ζώο και βλαβερή για ένα άλλο. Επίσης, η έννοια του αγαθοῦ είναι πολυσήμαντη· αγαθό μπορεί να είναι κάτι σύμφωνο με την αρετή αλλά και κάτι ωφέλιμο ή ευχάριστο. Το αγαθόν, ακόμη, μπορεί να είναι όντως αγαθό ή απλώς να εκλαμβάνεται ως τέτοιο. Οπωσδήποτε, το αριστοτελικό αγαθόν δεν είναι μια καθολική και χωριστή από τον κόσμο ουσία, όπως φαίνεται να πίστευε ο Πλάτων. Το αγαθόν, σε όλες τις εκδοχές του, αποτελεί για τον άνθρωπο και την κοινωνία άμεσο ή απώτερο στόχο.

ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ:

Κτίριο 1: Γραμβούσης 5 & Καγιαμπή, Κέντρο Ηρακλείου, τηλ./fax: 2810 285 726

Κτίριο 2: Λεωφόρος Κνωσού 187, Άγιος Ιωάννης, τηλ: 2810 212 333, www.lna.gr

ΑΘΗΝΑ:

Κτίριο 1: Ησιόδου 18 (Άλιμος-Αγ. Δημήτριος), τηλ.: 2109913433

Κτίριο 2: Θεομήτορος 54 & Αργυροστολίου 126, τηλ: 2109820561, www.ena.edu.gr

Ο Αριστοτέλης επισφραγίζει τον ορισμό της έννοιας «πόλις» με τον χαρακτηρισμό πολιτική κοινωνία, δηλαδή την οργανωμένη πολιτειακά κοινωνία η οποία έχει αυτάρκεια, αυτονομία, ελευθερία, θεσμούς και πολίτευμα. Αφορά, λοιπόν, η πόλη τη γνωστή για τον αρχαίο ελληνικό κόσμο πόλη-κράτος, όπως επικράτησε να αποδίδεται σήμερα ο όρος.

Η αυτάρκεια αποτελεί θεμελιώδες γνώρισμα της πόλεως και πρωταρχική επιδίωξή της. Με αυτήν δηλώνεται η επάρκεια των αγαθών που είναι απαραίτητα για την απόκτηση και διατήρηση της συλλογικής ευτυχίας (εὐδαιμονίας). Πρόκειται για αγαθά εξωτερικά (υλικά), σωματικά και ψυχικά. Η αυτάρκεια μιας πόλης εξαρτάται α) από τη γεωγραφική της θέση, ώστε να εξασφαλίζονται υλικά αγαθά, β) από το έμψυχο, ανθρώπινο δυναμικό που διασφαλίζει την άμυνα της πόλης-κράτους και γ) από το σύστημα χρηστής διοίκησης και απονομής δικαιοσύνης, που εγγυάται την εσωτερική συνοχή της πόλης. Απαραίτητες προϋποθέσεις της καλής κοινωνικής ζωής ο Αριστοτέλης απαριθμεί τις εξής: α) επάρκεια τροφής, β) ποικιλία τεχνών και τεχνιτών, γ) επαρκής οπλισμός, δ) οικονομική ευπορία, ε) θρησκευτικοί θεσμοί, στ) θεσμοί δικαιοσύνης. Αυτό το τελευταίο χαρακτηριστικό της πόλης θεωρείται από τον φιλόσοφο και το πιο σημαντικό.

B2.

Στο 2^ο απόσπασμα ο Αριστοτέλης διερευνά με επιφύλαξη και διστακτικότητα στο ύφος το θέμα της άσκησης της εξουσίας από το πλήθος, ενώ, αντίστοιχα, και ο *Ανώνυμος Ιαμβλίχου* στο παράλληλο κείμενο αναφέρεται στον τρόπο άσκησης της εξουσίας. Και οι δύο στοχαστές, στην προσπάθειά τους να υποστηρίξουν την άποψή τους, αξιοποιούν παραδείγματα και πιο συγκεκριμένα περιγράφουν πλάσματα, φανταστικούς «Υπερανθρώπους», με αξιοπερίεργα χαρακτηριστικά.

Αριστοτέλης:

Άνθρωπος υπεράνθρωπος με:

- α) πολλά χέρια
- β) πολλά πόδια
- γ) και πολλές αισθήσεις

«ὥσπερ ἓνα ἄνθρωπον τὸ πλῆθος, πολύποδα καὶ πολύχειρα καὶ πολλὰς ἔχοντ' αἰσθήσεις»

Ανώνυμος Ιαμβλίχου:

Άνθρωπος:

- α) άτρωτος
- β) απρόσβλητος από αρρώστιες και άλλα παθήματα
- γ) χαλύβδινος
- δ) με υπερφυσικές, σωματικές και ψυχικές δυνάμεις

Σημείωση: Οι μαθητές οφείλουν να συνοψίσουν τα σημεία της σύγκρισης των δύο κειμένων σε έναν σύντομο επίλογο.

B3.

1. οπτική → όρωμεν
2. σύσταση → συνεστηκυϊαν
3. λάθος → αλήθειαν
4. δοχείο → ἐνδέχεται
5. ποδήλατο → πολύποδα

ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ:

Κτίριο 1: Γραμβούσης 5 & Καγιαμπή, Κέντρο Ηρακλείου, τηλ./fax: 2810 285 726

Κτίριο 2: Λεωφόρος Κνωσού 187, Άγιος Ιωάννης, τηλ: 2810 212 333, www.1na.gr

ΑΘΗΝΑ:

Κτίριο 1: Ησιόδου 18 (Άλιμος-Αγ. Δημήτριος), τηλ.: 2109913433

Κτίριο 2: Θεομήτορος 54 & Αργοστολίου 126, τηλ: 2109820561, www.ena.edu.gr

B4.

1. β
2. β
3. α
4. α
5. β

Γ1. Σωκράτη, όλα αυτά που φύονται φοβάμαι ότι διέπονται από την ίδια αρχή και εκείνα τα οποία φυτρώνουν από τη γη και τα υπόλοιπα ζώα και ο άνθρωπος. Διότι και στα φυτά το ευκολότερο για εμάς, όσοι καλλιεργούμε τη γη, είναι αυτό, δηλαδή να προετοιμάσουμε όλα αυτά που είναι αναγκαία πριν από το φύτεμα καθώς και το ίδιο το φύτεμα. Και όταν αυτό που φυτεύτηκε επιβιώσει, ύστερα η φροντίδα του βλασταριού γίνεται και χρονοβόρα και επίπονη και δύσκολη. Φαίνεται πως το ίδιο ισχύει και για τους ανθρώπους. Από τη δική μου εμπειρία εγώ συμπεραίνω τα ίδια και για τα άλλα. Για παράδειγμα, του γιου μου αυτού εδώ, είτε βλάστηση είτε παιδοποιία, αν πρέπει να την ονομάσω, υπήρξε πολύ εύκολη. Η ανατροφή, όμως, ήταν δύσκολη και με έχει σε μόνιμο φόβο εμένα που φοβάμαι για αυτόν.

Γ2.

Θεματικοί άξονες:

Επαιδή,

- Ο Θεάγης επηρεάστηκε από κάποιους συνομήλικους και συνδημότες του, τους οποίους ζήλευε.
- Αυτοί τον τάραξαν, λέγοντάς του πράγματα που άκουσαν στην Αθήνα.

Γι αυτό,

- Για αρκετό διάστημα από τότε ζητάει επίμονα από τον πατέρα του, Δημόδοκο, να τον φροντίσει και να του δώσει χρήματα για να γίνει μαθητής κάποιου σοφιστή, ο οποίος, μάλιστα, θα τον κάνει σοφό.

Γ3.

σχές

ρήον/ράδιον

άγεννοῦς

ἐπιθυμῆϊν

τὰ ἄσθη

καταβησόμενοι

παλαίτερον

ἐπιμεληθέντων

οἴτινες

Γ4.α.

τὸν αὐτὸν: ονοματικός ομοιόπτωτος επιθετικός προσδιορισμός στο τρόπον

τοῦτο: υποκείμενο στο ρήμα γίνεταί

ὀνομάζειν: τελικό απαρέμφατο, υποκείμενο στο απρόσωπο ρήμα δεῖ (αναγκαστική ετεροπροσωπία)

πάντων: ονοματικός ετερόπτωτος προσδιορισμός, γενική διαιρετική στο ράστη

εἰς τὸ ἄστυ: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός που δηλώνει την κίνηση σε τόπο στο καταβαίνοντες.

ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ:

Κτίριο 1: Γραμβούσης 5 & Καγιαμπή, Κέντρο Ηρακλείου, τηλ./fax: 2810 285 726

Κτίριο 2: Λεωφόρος Κνωσού 187, Άγιος Ιωάννης, τηλ: 2810 212 333, www.ena.gr

ΑΘΗΝΑ:

Κτίριο 1: Ησιόδου 18 (Άλιμος-Αγ. Δημήτριος), τηλ.: 2109913433

Κτίριο 2: Θεομήτορος 54 & Αργυροστολίου 126, τηλ: 2109820561, www.ena.edu.gr

μοι: έμμεσο αντικείμενο στο παρέχει

σοφόν: κατηγορούμενο στο αντικείμενο «αὐτόν» του ρήματος ποιήσει.

Γ4. β.

Δημόδοκος ἔλεγε ὅτι ἢ δὲ τότε παροῦσα ἐπιθυμία τούτῳ πάνυ (ἔ) αὐτόν/ἐκεῖνον/τούτον φοβοῖ/φοβοίη.

Επιμέλεια θεμάτων: Μαρκάκη Πόπη, Σχοιναράκη Αργυρώ

ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ:

Κτίριο 1: Γραμβούσης 5 & Καγιαμπή, Κέντρο Ηρακλείου, τηλ./fax:
2810 285 726

Κτίριο 2: Λεωφόρος Κνωσού 187, Άγιος Ιωάννης, τηλ: 2810 212
333, www.ena.gr

ΑΘΗΝΑ:

Κτίριο 1: Ησιόδου 18 (Άλιμος-Αγ. Δημήτριος), τηλ.: 2109913433

Κτίριο 2: Θεομήτορος 54 & Αργοστολίου 126, τηλ.: 2109820561,
www.ena.edu.gr